

dwaars

Arme publieke sector!

The revolt of the elites, zo luidt de titel van het laatste boek dat de Amerikaan Christopher Lasch publiceerde. In 1996 overleed de man die in de jaren tachtig naam maakte met zijn kritiek op de cultuur van het narcisme. In zijn laatste publicatie klaagt hij de elite van de Verenigde Staten aan. Hij signaleert niet alleen een toenemende zelfverrijking. Elites nemen ook in rap tempo afscheid van sociale verplichtingen, van persoonlijke betrokkenheid bij ideële en charitatieve instellingen. Hun geld, maar vooral ook hun bestuurlijke vaardigheden, hun kennis en netwerken stellen zij minder en minder ter beschikking van de gemeenschap. Zij trekken zich terug in de cocon van soortgenoten. Lasch' vrees was dat dit zich uiteindelijk zou wreken in termen van afnemende sociale cohesie en onderlinge betrokkenheid. Afnemende cohesie in een land dat toch al zo versnipperd is, waarin tegenstellingen tussen rijk en arm, tussen immigrantengroepen, stad en platteland toch al zo groot zijn.

Het is bij dit soort analyses altijd weer de vraag of de soep zo heet wordt gegeten als Lasch deze opgediend ziet. Juist in de Verenigde Staten is er bijvoorbeeld sprake van een soort hype rond het vrijwilligerswerk. Veel ondernemingen, daarbij stellig gevoed door de ambitie de eigen maatschappelijke reputatie te verhogen, organiseren vrijwilligerswerk of ondersteunen dit op andere manieren. Het laatste boek van Lasch is een contra-indicatie: het *Financieele Dagblad* van 19 april jongstleden publiceerde een artikel over de

VS is of Nederland, wel degelijk problemen voor. In de *New York Times* van 7 april 2001 stond een artikel over het schrijnende tekort aan verpleegkundig personeel in de staat Californië. De financieel gerantsoeneerde ziekenhuizen en zorginstellingen kunnen de strijd om de schaarse arbeidskrachten niet aan. Zij verliezen op alle fronten van de *booming-business-companies*, of het nu om salaris of om secundaire arbeidsvoorwaarden gaat. Ook in de VS bestaat daarom het probleem van wachtlijsten en van een rijke elite die via privé-klinieken wel aan haar trekken komt. Ik zeg 'ook', omdat in ons land zich al jaar en dag dezelfde problemen voordoen. Ja, mevrouw Borst en mijnheer Kok, ook bij ons. Al meer dan vijf jaar zijn er harde signalen dat er schaarste is aan

personeel in de zorg. Al meer dan vijf jaar is bekend dat de opleidingscapaciteit tekort schiet om snel een

hogen, organiseren vrijwilligerswerk of ondersteunen dat door bepaald riante verlofregelingen. Nog

een contra-indicatie: het *Financieele Dagblad* van 19 april jongstleden publiceerde een artikel over de betrokkenheid van ondernemers bij de politiek en het openbaar bestuur. Die is in de VS vele malen groter dan in ons land. De *Treasury*, het Amerikaanse ministerie van Financiën heeft een abonnement op topbankiers van *Wall Street*. Spectaculaire overstappen zijn niet van de lucht. Het feit dat dit in Nederland nauwelijks meer gebeurt, heeft dus niet (alleen) met salariëring te maken. Topondernemers in de VS verdienen (ook) veel en leveren (ook) veel in als zij kiezen voor de politiek of het openbaar bestuur. De auteurs in het FD zien andere problemen: het afbreukrisico is in ons land erg groot. Reputaties kunnen snel sneuvelen. Bovendien zijn de marges van het beleid zo smal geworden dat een 'besluitvaardige' ondernemer met de politiek moeilijk uit de voeten kan. Of dat alles ook feitelijk klopt, laat ik hier in het midden. *If people define a situation as real, it is real in its consequences*, zegt de sociologie en het beeld bestaat nu eenmaal.

dr. A. Klink

Hoe dat ook zij, voor de VS is het zeker de vraag of het zo ernstig gesteld is met de revolte van de elites. Er valt kennelijk het nodige op af te dingen. Toch is het interessant om op het thema van Lasch voort te borduren. Waar Lasch in feite op wees, was de tweespalt tussen enerzijds een welvarende elite en een welvend segment in de samenleving: die van *big business* en de *captains of industry* en anderzijds een verpauperend publiek domein. Langs die assen doen zich in de neo-liberale samenlevingen, of het nu de

jaar zijn er harde signalen dat er schaarste is aan

personeel in de zorg. Al meer dan vijf jaar is bekend dat de opleidingscapaciteit tekort schiet om snel een inhaalslag te maken. Al meer dan vijf jaar is bekend dat de lonen en secundaire arbeidsvoorwaarden en vooral de bevrediging die in het werk gevonden kan worden steeds meer achterloopt bij het bedrijfsleven. Een soortgelijk verhaal valt te houden over het onderwijs. Ook daar, mijnheer Kok, zijn de problemen groot. Sinds het moment dat u als motto voor uw kabinet 'investeren in de kwaliteit van de samenleving' koos, zijn deze alleen maar toegenomen. Kinderen die geen les krijgen, toiletten etc..... ach, het is inmiddels algemeen bekend. Maar dit kwam niet uit de lucht vallen. Het macro-economisch beleid van het kabinet is er voor een heel groot deel debet aan. Belangrijke hervormingen zijn niet doorgezet, omdat de coalitiepartijen het niet eens konden worden. En zo hebben we te maken met een tot over de grenzen van oververhitting opgevoerde marktsector (waar de arbeidsinkomensquote rap oploopt) en een toenemende achterstand van een gerantsoeneerde publieke sector. Tegen die achtergrond blijft het een merkwaardig fenomeen: een PvdA die dit onderwerp op zijn congres aan de orde stelt (maar niet doorbijt), wordt vervolgens uitbundig geprezen, terwijl na zeven jaar paars eerder een verantwoording op haar plaats zou zijn geweest. In dat opzicht lijkt ons land in elk geval niet op de VS. Het kritisch potentieel van onze samenleving is - als het er echt om spant - buitengewoon gering.

dr. A. Klink